

DOMSTOLENS DOM
av den 15 juni 1994*

Mål C-137/92 P

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av biträdande generaldirektören C. Timmermans, rättstjänsten, juridiske chefsrådgivaren J. Amphoux, juridiska rådgivarna G. Marengo och G. zur Hausen samt J. Currall och B. J. Drijber, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg hos G. Kremlis, rättstjänsten, Centre Wagner, Kirchberg,

klagande.

Talan avser överklagande av Europeiska gemenskapernas förstainstansrätts dom av den 27 februari 1992 i målen T-79/89, T-84/89, T-85/89, T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 och T-104/89 (Rec. s. II-315) och syftar dels till att denna dom skall upphävas, dels till att målen skall återförvisas till förstainstansrätten för att den skall ta ställning till de andra grunder som sökandena åberopat och som inte behandlas i domen.

De andra parterna i målet är

BASF AG, med säte i Ludwigshafen (Tyskland), företrätt av advokaten F. Hermanns i Düsseldorf, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokaterna Loesch & Wolter, 11, rue Goethe,

Limburgse Vinyl Maatschappij NV (LVM), med säte i Tessenderlo (Belgien), företrätt av advokaten I. G. F. Cath i Haag, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokaten L. H. Dupong, 14 A, rue des Bains,

DSM NV och DSM Kunststoffen BV, med säte i Heerlen (Nederländerna), företrädna av advokaten I. G. F. Cath, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokaten L. H. Dupong, 14 A, rue des Bains,

* Rättegångspråk: engelska, franska, italienska, nederländska och tyska.

Hüls AG, med säte i Marl (Tyskland), företrätt av advokaten H. J. Herrmann i Köln, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokaterna Loesch & Wolter, 11 rue Goethe,

Elf Atochem SA, f.d. Atochem SA, med säte i Puteaux (Frankrike), företrätt av advokaterna X. de Roux och Ch.-H. Léger i Paris, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokaterna Hoss & Elvinger, 15, Côte d'Eich,

Société artésienne de vinyle SA, med säte i Paris (Frankrike), företrätt av advokaten B. Van de Walle de Ghelcke i Brüssel, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokaterna Loesch & Wolter, 11, rue Goethe,

Wacker Chemie GmbH, med säte i München (Tyskland), företrätt av advokaten H. Hellmann i Köln, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokaterna Loesch & Wolter, 11, rue Goethe,

Enichem SpA, med säte i Milano (Italien), företrätt av advokaterna M. Siragusa i Rom, G. Scassellati Sforzolini i Bologna, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokaterna Arendt & Medernach, 4, avenue Marie-Thérèse,

Hoechst AG, med säte i Frankfurt-am-Main (Tyskland), företrätt av advokaten H. Hellmann i Köln, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokaterna Loesch & Wolter, 11, rue Goethe,

Imperial Chemical Industries plc (ICI), med säte i London, företrätt av D. A. J. Vaughan, QC, D. W. K. Anderson, barrister samt V. O. White och R. J. Coles, solicitors, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokaten L. H. Dupong, 14 A, rue des Bains,

Shell International Chemical Company Ltd, med säte i London, företrätt av K. B. Parker, QC, och J. W. Osborne, solicitor, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokaten J. Hoss, 15, côte d'Eich,

Montedison SpA, med säte i Milano (Italien), företrätt av advokaterna G. Aghina och G. Celona i Milano samt advokaten P. A. M. Ferrari i Rom, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokaten G. Margue, 20, rue Philippe II.

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden O. Due, avdelningsordförandena G. F. Mancini (referent), J. C. Moitinho de Almeida, M. Diez de Velasco och D. A. O. Edward

samt domarna C. N. Kakouris, R. Joliet, F. A. Schockweiler, G. C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse, M. Zuleeg, P. J. G. Kapteyn och J. L. Murray,

generaladvokat: W. Van Gerven,

justitiesekreterare: avdelningsdirektören D. Louterman-Hubeau,

som beaktat förhandlingsrapporten,

som hört parternas framställning vid sammanträde den 17 mars 1993 under vilket Enichem SpA företrädde av advokaterna M. Siragusa och F. Moretti, Bologna,

som hört generaladvokatens förslag till avgörande vid sammanträde den 29 juni 1993,

meddelar följande

dom

- 1 Genom ansökan, som inlämnades till domstolen den 29 april 1992, har Europeiska gemenskapernas kommission med stöd av artikel 49 i domstolens stadga (EEG) överklagat domen av den 27 februari 1992, BASF m.fl. mot kommissionen (T-79/89, T-84/89, T-85/89, T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 och T-104/89, Rec. s. II-315), i vilken förstainstansrätten har förklarat rättsakten rubricerad "Kommissionens beslut 89/190/EEG av den 21 december 1988 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EEG-fördraget (IV 31.865, PVC)", delgiven sökandena och offentliggjord i Europeiska gemenskapernas officiella tidning L 74 av den 17 mars 1989 (s. 1), vara en nullitet och avvisat de yrkanden om ogiltigförklaring som framstälts mot detta beslut.

De faktiska omständigheterna och rättegångens förlopp i förstainstansrätten

- 2 Det framgår av rättens dom att svarandeföretagen, verksamma inom vinylkloridplastbranschen (PVC), har begärt ogiltigförklaring av ovannämnda beslut 89/190, i vilket kommissionen konstaterar att de har överträtt artikel 85 i fördraget genom att medverka i avtal och/eller samordnade förfaranden.

Enligt detta beslut hade de producenter som levererar PVC till den gemensamma marknaden nämligen deltagit i regelbundna möten för att fastställa "målpriser" och "målkvoter", planera samordnade initiativ i syfte att höja prisnivån och övervaka genomförandet av dessa hemliga arrangemang (artikel 1). Företagen ålades att omedelbart upphöra med de konstaterade överträdelsena, att i framtiden avstå från de klandrade metoderna (artikel 2) och att betala individuella böter (artikel 3).

3 Eftersom sökandena i flera hänseenden hade ifrågasatt förfarandet för fattandet och delgivning av beslutet, inledde rätten en omfattande bevisupptagning och begärde att kommissionen till att börja med skulle förebringa protokollet från kommissionens möte den 21 december 1988 samt texten till det beslut som fattades denna dag.

4 Sedan kommissionen hade förebringat sidorna 41-43 i nämnda protokoll och tre utkast till beslut, daterade den 14 december 1988 och avfattade på engelska, franska och tyska, anmodade rätten, efter att ha hört inläggen angående dessa dokument, kommissionen att ge in en vidimerad kopia av det klandrade beslutet, som detta beslutats den 21 december 1988 och bestyrkts i enlighet med institutionens arbetsordning och i de olika språkversioner som beslutet fattats på.

5 Kommissionen framlade då följande handlingar, vidimerade av dess generalsekreterare:

- Sidorna 41-43 i protokollet från kommissionens sammanträde av den 21 december 1988, COM(88) PV 945.
- Försättsbladet till detta protokoll försett med underskrifter av kommissionens ordförande och generalsekreterare.
- Utkasten till beslutet, daterade den 14 december 1988, avfattade på engelska, franska och tyska.
- Ett dokument rubricerat "Ändringar som skall införas i punkt 27 - PVC, i punkt 34 - LDPE", som var bifogat protokollet från kanslichefernas särskilda sammanträde den 19 december 1988 och omnämnt i protokollet från kommissionens sammanträde.

- 6 Enligt ett intyg som utfärdats av kommissionens generalsekreterare och följebrevet till dessa handlingar, undertecknat av en av de tjänstemän som företrädde denna institution i rätten, skall texten i det beslut som fattades den 21 december 1988 vara ett resultat av en sammanställning av samtliga dessa dokument.
- 7 Genomgången av de förebringade handlingarna och inläggen därom möjliggjorde för rätten att fastställa vissa omständigheter och därav dra följande rättsliga konsekvenser.

Förstainstansrättens dom

Åsidosättande av principen om att ändring inte får ske i antagna rättsakter

- 8 Rätten fastställde för det första att (punkterna 39–49 i domen):
- a) Det beslut som fattades på tyska uppvisade avvikelser dels från det beslut som fattades på engelska och franska, dels från det delgivna och offentliggjorda beslutet.
  - b) I de beslut som delgivits sökandena och offentliggjorts i Europeiska gemenskapernas officiella tidning hade ett stycke, som inte förekom i de utkast till beslut som antogs av kollegiet, lagts till i punkt 27 i motiveringen i de tre versionerna på engelska, franska och tyska.
  - c) I själva beslutsdelen av de delgivna och offentliggjorda rättsakterna hade den hänvisning till att Société artésienne de vinyle SA tillhörde koncernen Entreprise chimique et minière ("EMC-koncernen"), som förekom i de utkast som antogs av kollegiet den 21 december 1988, försvunnit.
- 9 På grund av att alla dessa ändringar hade gjorts efter den 21 december 1988 av personer som uppenbarligen inte tillhörde kollegiet, fastslog rätten, med stöd av domstolens dom av den 23 februari 1988 om värphöns, Förenade kungariket mot rådet (131/86, Rec. s. 905), att principen om att ändring inte får ske i antagna rättsakter hade åsidosatts. När den behöriga myndigheten en gång har antagit en rättsakt enligt det föreskrivna förfarandet, får enligt denna princip ändringar av annat än grammatiskt eller ortografiskt slag bara

göras om samma förfarande följs. Annars skall ändringarna betraktas som felaktiga, utan att det behöver undersökas vilken omfattning, betydelse eller väsentlig karaktär dessa ändringar har (punkterna 40, 42, 47 och 49).

Den för konkurrensfrågor ansvarige kommissionsledamotens materiella behörighet och behörighetens utsträckning i tiden

- 10 För det andra fastslog rätten att kommissionsledamöternas kollegium bara hade antagit det klandrade beslutet i de engelska, franska och tyska versionerna och givit den kommissionsledamot som då var ansvarig för konkurrensfrågor (Peter Sutherland) i uppgift att anta beslutstexten på gemenskapens övriga officiella språk.
- 11 Rätten konstaterar att, eftersom det rör sig om ett beslut som riktar sig till och är giltigt gentemot flera juridiska personer som har olika giltiga språkversioner, framgår det emellertid av tolkningen av artikel 3 i rådets förordning nr 1 av den 15 april 1958 om vilka språk som skall användas i Europeiska ekonomiska gemenskapen (EGT 1958, 17, s. 385, fransk version; svensk specialutgåva, del 01, volym 01) och av artikel 12 första stycket i kommissionens arbetsordning av den 9 januari 1963 (EGT 1963, 17, s. 181; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå), nedan kallad "arbetsordningen", att det ankommer på kollegiet att anta rättsakten på alla de språk på vilka den är giltig. Enligt den förstnämnda bestämmelsen skall "skriftliga handlingar som någon av gemenskapens institutioner ställer till en medlemsstat eller en person som lyder under en medlemsstats jurisdiktion (...) avfattas på den statens språk". I den andra föreskrivs följande: "Rättsakter som antas av kommissionen under ett sammanträde eller genom skriftligt förfarande skall på det eller de språk på vilka de är giltiga bestyrkas genom ordförandens och generalsekreterarens underskrifter." Följaktligen borde beslutet i förevarande fall ha fattats av kommissionsledamöternas kollegium även i de italienska och nederländska versionerna, eftersom P. Sutherland i materiellt hänseende var obehörig att göra detta (punkterna 54, 55 och 60).
- 12 Enligt rätten har kommissionen för att visa att P. Sutherland var behörig, med orätt åberopat artikel 27 i sin arbetsordning, i dess ändrade lydelse genom kommissionens beslut 75/461/Euratom, EKSG, EEG av den 23 juli 1975 (EGT L 199, s. 43, fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå) enligt vilken "kommissionen ..., under förutsättning

att principen om dess kollegiala ansvar till fullo respekteras, kan bemyndiga sina ledamöter att på dess vägnar och under dess ansvar fatta beslut om klart definierade förvaltningsmässiga eller administrativa åtgärder". Rätten påpekar (punkt 59): "Ett beslut där en överträdelse av artikel 85 i fördraget konstateras, där förelägganden utfärdas till flera företag och där de åläggs stora böter som kan tvångsindrivas, påverkar klart dessa företags rättigheter och skyldigheter liksom deras egendom. Det kan inte betraktas som en åtgärd av ren administrativ eller förvaltningsmässig art, som kan företas inom ramen för en enskild kommissionsledamots befogenhet, utan att direkt åsidosätta den kollegialitetsprincip som ovannämnda artikel 27 uttryckligen åberopar."

- 13 Rätten noterade vidare den maskinskrivna påskriften "På kommissionens vägnar, Peter Sutherland, Ledamot av kommissionen" i slutet av de delgivna rättsakterna. Den medger att även om den för konkurrensfrågor ansvarige kommissionären inte har befogenhet att ensam fatta ett beslut om tillämpning av artikel 85.1 i fördraget på de giltiga språken, har han däremot befogenhet att underteckna kopior av en rättsakt som antagits av kommissionsledamöternas kollegium för att delges dem som rättsakten riktar sig till (punkt 61).
- 14 I förevarande fall var det dock fastställt att det inte förelåg någon rättsakt som var klar att delges och offentliggöras förrän mellan den 16 och 31 januari 1989, medan P. Sutherlands mandat löpte ut den 5 januari 1989. Härav följer att han vid den aktuella tidpunkten saknade behörighet att underteckna de rättsakter som delgavs sökandena (punkterna 61-63).

Rättsaktens nullitet

- 15 På detta stadium i resonemanget fann rätten (punkt 65) att "alla de brister som rättsakten är behäftad med, dvs. de ändringar som har gjorts i motive-ringen och i själva beslutet efter det att kommissionsledamöternas kollegium enligt protokoll nr 945 antagit rättsakten och den bristande behörigheten hos den som har utfärdat beslutet, borde medföra att det klandrade beslutet ogiltigförklaras på grund av bristande behörighet och åsidosättande av väsentliga formföreskrifter". Den ansåg dock att "innan en sådan ogiltigförklaring av beslutet görs, bör sökandenas sista grund beträffande rättsaktens nullitet undersökas. Om den grunden visar sig vara befogad, skall nämligen sökandenas talan avvisas (domstolens dom av den 10 december 1957, Société des usines à tubes de la Sarre mot Haute Autorité, i mål 1/57 och 14/57,

Rec. s. 201)".

- 16 Efter att ha påpekat att "gemenskapsdomstolen, med ledning av de principer som gäller i de nationella rättsordningarna, skall förklara en rättsakt som är behäftad med särskilt grova och uppenbara fel vara en nullitet" och att denna invändning rör rättsordningens grunder och "kan som sådan åberopas av parterna utan tidsbegränsning och skall tas upp på eget initiativ av domstolen" (punkt 68), konstaterade rätten (punkt 70) att kommissionen i förevarande fall själv hade varit tvungen att medge att den inte kunde framlägga en kopia av de ursprungliga rättsakterna, bestyrkta i enlighet med arbetsordningen, i vilken artikel 12 andra stycket förutom bestyrkandet av rättsakterna föreskriver att texterna "skall bifogas protokollet från det sammanträde vid vilket anteckning gjordes om deras antagande".
- 17 Enligt rätten är emellertid "det förfarande för bestyrkande av rättsakterna som föreskrivs i dessa bestämmelser i kommissionens arbetsordning, som har sin rättsliga grund i artiklarna 15 och 16 i fusionsfördraget av den 8 april 1965, där det dessutom föreskrivs att arbetsordningen skall offentliggöras, (...) av stor betydelse för rättssäkerheten och stabiliteten i rättsförhållanden i gemenskapens rättsordning. Detta förfarande är det enda som garanterar att institutionens rättsakter är antagna av den behöriga myndigheten under iakttagande av fördragets formföreskrifter och dess tillämpningsföreskrifter, särskilt motiveringsskyldigheten enligt artikel 190 i fördraget. Genom att garantera att ändring inte sker i antagna rättsakter, som bara får ändras eller upphävas under iakttagande av dessa skyldigheter, möjliggörs för rättssubjekten, antingen de är fysiska eller juridiska personer, i medlemsstaterna eller andra gemenskapsinstitutioner, att vid varje tidpunkt med säkerhet känna till den exakta omfattningen av sina rättigheter och skyldigheter samt skälen till att kommissionen har fattat ett beslut riktat till dem" (punkt 72).
- 18 Rätten fann vidare (punkt 76): "Alla dessa stränga formföreskrifter för utarbetande, antagande och bestyrkande av rättsakter är nödvändiga för att garantera rättsordningens stabilitet och rättssäkerheten för dem som är underkastade gemenskapsinstitutionernas rättsakter. En sådan formalism är absolut nödvändig för att bevara en rättsordning som bygger på normhierarki. Därmed garanteras på samma gång legalitetsprincipen, rättssäkerhetsprincipen och principen om god förvaltning (domstolens domar av den 5 december 1963, Lemmerz mot Haute Autorité, i mål 53/63 och 54/63, Rec. s. 487, och Usines Émile Henriot mot Haute Autorité, i mål 23/63, 24/63 och 52/63; Rec. s. 439). Varje åsidosättande av dessa regler skulle skapa ett i grunden osäkert system, där man bara skulle ha en ungefärlig kännedom om

vilka rättssubjekt som var underkastade institutionernas rättsakter, omfattningen av deras rättigheter och skyldigheter och vem som har utfärdat rättsakterna, varmed själva den rättsliga kontrollen genom domstolsprövning skulle äventyras.”

- 19 Slutligen fann rätten att ”när det som i förevarande fall gäller rättsakter som ålägger en ekonomisk sanktion, är begreppet verkställbar rättsakt enligt artikel 192 i fördraget av särskild betydelse” (punkt 80). Rätten konstaterar emellertid att ”eftersom bevisupptagningen har visat att ett bestyrkande av rättsakten i överensstämmelse med artikel 12 första stycket i kommissionens arbetsordning är omöjlig, kan inte det i fördragets artikel 192 andra stycket föreskrivna förfarandet för kontroll av beslutets äkthet, dvs. av den ursprungliga bestyrkta rättsakten, genomföras i förevarande fall” (punkt 81).
- 20 Rätten kom således fram till följande slutsats (punkt 96): ”En rättsakt kan inte betecknas som beslut i den mening som avses i ovannämnda artikel 189 i fördraget, när rätten inte med tillräcklig säkerhet kan fastställa exakt från vilken dag den har kunnat ha rättsverkan och följaktligen har kunnat utgöra en del av gemenskapens rättsordning. Inte heller kan en akt betecknas som beslut när rätten inte – på grund av de ändringar som har gjorts i den – med säkerhet kan bedöma det exakta innehållet i den motivering som rättsakten enligt artikel 190 i fördraget skall innehålla, eller utan tvekan kan fastställa och kontrollera omfattningen av de skyldigheter som åläggs rättsaktens adressater, eller vilka dessa är, eller med säkerhet kan fastställa vem som har utfärdat den slutgiltiga versionen och när det är fastställt att det förfarande för bestyrkande som föreskrivs i gemenskapens regelverk fullständigt har åsidosatts och att det förfarande som anges i artikel 192 andra stycket i fördraget inte kan verkställas. En sådan rättsakt är behäftad med så grova och uppenbara brister att den måste anses vara en nullitet.”
- 21 Rätten förklarade därför det omtvistade beslutet vara en nullitet och avvisade följaktligen sökandenas talan.

Kommissionens överklagande

- 22 Kommissionen anför till att börja med att den inte bestrider att rättens bevisupptagning har visat på vissa svagheter i förfarandet när PVC-beslutet fattades, vilka bl.a. förklaras av den tidspres som kommissionen var utsatt för på grund av den nära förestående utgången av dess mandat, särskilt den

för konkurrensfrågor ansvarige kommissionsledamotens avgång. Kommissionen är ändå av den meningen att domen inte på ett korrekt sätt återspeglar den verkliga betydelsen av de omtvistade punkterna. Den anser dessutom att rättens slutsatser, som ledde till att rättsakten förklarades vara en nullitet, under alla omständigheter är överdrivna och oproportionerliga.

23 Till stöd för sitt överklagande anför kommissionen fyra grunder.

Första grunden

24 För det första är domen behäftad med felaktigheter vad gäller rättstillämpning och motivering vad gäller principen om att ändringar inte får ske i antagna rättsakter, särskilt bedömningen av de ändringar som gjordes i det omtvistade beslutet.

25 Rätten har först gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den fann dels att det inte var nödvändigt att undersöka om de ändringar som konstaterades i den tyska versionen av det delgivna beslutet var av väsentlig karaktär, dels att dessa ändringar påverkar hela beslutets lagenlighet i förhållande till samtliga sökande.

26 För det andra har rätten gjort sig skyldig till felaktig motivering när den fann att det stycke som lagts till i punkt 27 i beslutet, i samtliga språkversioner av de delgivna rättsakterna, inte hade godkänts av kommissionsledamöternas kollegium och att den väsentliga karaktären av detta stycke inte kan bestridas. Den har vidare gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning när den å ena sidan fann att det inte var nödvändigt att undersöka om det ifrågasvarande stycket var av väsentlig karaktär och å andra sidan att tillägget påverkade beslutet i dess helhet.

27 Rätten har slutligen gjort sig skyldig till felaktig motivering när den fann att utelämnandet i själva beslutet av uppgiften att Société artésienne de vinyle SA tillhör EMC-koncernen kan ändra beslutets räckvidd, samt felaktig rättstillämpning när den fann att detta utelämnande påverkar hela beslutets lagenlighet i förhållande till samtliga sökande.

Andra grunden

- 28 För det andra är den klandrade domen behäftad med fel avseende rättstillämpningen vad gäller kraven i fördraget angående villkoren för antagande av kommissionens rättsakter, när den inte erkänner kommissionsledamoten P. Sutherlands behörighet att anta de italienska och nederländska versionerna av den antagna rättsakten.
- 29 Enligt kommissionen är det ett uttryck för en klart överdriven formalism jämfört med fördragets krav i fråga om kollegialitetsprincipen, att kräva att kollegiet skall anta samtliga språkversioner i vilka rättsakterna är giltiga. En viss smidighet i arbetsgången är oundgänglig för att uppfylla de mångfaldiga och omfattande uppgifter kommissionen har tilldelats. En sådan smidighet kommer enligt kommissionen till uttryck i möjligheten att tillgripa tre olika slags förfaranden, nämligen formellt antagande under sammanträde, skriftligt förfarande och genom bemyndigande av den behörige kommissionsledamoten. Det sistnämnda systemets förenlighet med kollegialitetsprincipen och därmed lagenlighet med avseende på gemenskapsrätten har redan erkänts av domstolen, bl.a. i dom av den 23 september 1986, AKZO Chemie mot kommissionen (5/85, Rec. s. 2585).
- 30 Vidare har rätten inte tagit hänsyn till att man i varje beslut bör skilja mellan det intellektuella eller principiella element som ligger till grund för hur den kollektiva viljan har uppnåtts, och som härrör från kommissionen som kollegial enhet, och det formella element, som med nödvändighet kommer in senare, och som omfattar avfattandet av beslutstexten, översättning, slutlig formell utformning samt delgivning eller offentliggörande, vilka alla är rent verkställande uppgifter. Sådana arbetsmoment borde kunna fullgöras utan kollegiets inblandning och utan något särskilt bemyndigande, under den ansvarige kommissionsledamotens tillsyn, utan att de berörda personernas rättigheter och garantier på något sätt skadas. .

Tredje grunden

- 31 För det tredje har rätten gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning i fråga om räckvidden och tolkningen av artikel 12 i kommissionens arbetsordning, som rör bestyrkandet av rättsakter som denna institution har antagit.

- 32 Enligt kommissionen ger rättsens dom återigen ett uttryck för överdriven formalism och den misstolkar meningen med och räckvidden av det bestyrkande av rättsakterna som föreskrivs i denna artikel, vilket för övrigt har kommit ur bruk för länge sedan. En sådan formalitet, liksom godkännande och bestyrkande av mötesprotokollen, är inte några nödvändiga villkor för rättsakternas antagande och existens, utan är endast av betydelse som memorial för kommissionen.
- 33 Slutligen hävdar kommissionen att rätten har misstolkat artikel 192 i EEG-fördraget, både vad gäller ordalydelsen och syftet, såtillvida som den har ansett att det är ett oundgängligt villkor för verkställandet av en rättsakt att det finns ett original. Ett sådant synsätt skulle nämligen leda till att det för kontroll av den verkställbara rättsaktens äkthet, vilket denna artikel behandlar, krävs att originalet alltid framläggs, medan denna kontroll borde vara rent formell och bara gälla förekomsten och äktheten av de stämplor och namnteckningar som påförs rättsakten i kommissionens namn.

Fjärde grunden

- 34 För det fjärde har kommissionen anfört att rätten felaktigt har tillämpat läran om rättsaktens nullitet.
- 35 Enligt kommissionen är det ostridigt att de flesta av medlemsstaternas rättsordningar medger att en oriktig rättsakt, om den är behäftad med en särskilt allvarlig brist, kan anses sakna all, även tillfällig, rättsverkan, så att varken den som rättsakten riktar sig till eller den som har utfärdat den är bundna av den, även utan föregående domstolsingripande. En sådan rättsakt kan dessutom förklaras sakna verkan utan att hänsyn behöver tas till fristen för överklagande.
- 36 Med tanke på dessa allvarliga konsekvenser räcker det dock inte att det konstaterade felet är särskilt grovt för att nullitetsläran skall kunna tillämpas. Det krävs även att felet är tydligt i den meningen att det är uppenbart för vem som helst. Så var det inte i förevarande fall, eftersom den som rättsakten riktade sig till inte kunde känna till den interna process som mynnade ut i beslutet.

Frågan om överklagandets upptagande till sakprövning

- 37 Samtliga svarande, utom Shell International Chemical Industries plc och Montedison SpA, gör invändning att rättegångshinder föreligger för överklagandet på grund av att den tvåmånadersfrist som föreskrivs i artikel 49 första stycket i domstolens stadga (EEG) har överskridits. De hävdar härvid att eftersom rättens dom delgavs kommissionen den 28 februari 1992, skulle överklagandet enligt artikel 80.1 b i rättegångsreglerna ha anhängiggjorts senast den 28 april 1992. Kommissionen ingav emellertid sitt överklagande till domstolens justitiesekreterare först den 29 april 1992.
- 38 Enligt svarandena kan kommissionen inte omfattas av bestämmelserna i domstolens beslut om förlängda frister med hänsyn till avstånd i bilaga II till rättegångsreglerna. Enligt artikel 1 i detta beslut undantas parter som har stadigvarande hemvist i storhertigdömet Luxemburg från förlängda frister med hänsyn till avstånd. Då frågan om institutionernas säte ännu inte var löst när överklagandet ingavs, var det lämpligt att som stadigvarande hemvist betrakta institutionernas "arbetsplatser tills vidare" enligt artikel 1 i beslut av företrädarna för medlemsstaterna regeringar av den 8 april 1965 om lokaliseringen tills vidare av vissa av gemenskapernas institutioner och avdelningar (EGT 1967, 152, s. 18, fransk version; svensk specialutgåva, del 01, volym 01), dvs. Luxemburg, Bryssel och Strasbourg.
- 39 Härav följer att kommissionen när överklagandet ingavs hade stadigvarande hemvist även i Luxemburg, där den för övrigt utför en stor del av sina arbetsuppgifter och förfogar över ett flertal enheter med ett stort antal tjänstemän.
- 40 Det skall härvid noteras att de processuella fristerna svarar mot rättssäkerhetskraven, medan de olika tidsmässiga förlängningar som föreskrivs i ovannämnda beslut om frister med hänsyn till avstånd är avsedda att ta hänsyn till de svårigheter som parterna möter på grund av att de befinner sig mer eller mindre långt ifrån domstolens säte och att därmed göra dem mer jämställda. Förlängda frister med hänsyn till avstånd skall således beviljas med hänsyn till var parterna vanligtvis har sin hemvist och var beslut om deras verksamhet fattas.

41 I detta fall är det viktigt att notera att kommissionen faktiskt styrdes från Bryssel, som var en av institutionernas provisoriska arbetsplatser, redan innan det fastställdes att kommissionens säte skulle vara i Bryssel, i och med beslutet fattat genom ömsesidig överenskommelse mellan representanterna för medlemsstaternas regeringar om lokaliseringen av institutionerna och vissa av Europeiska gemenskapernas organ och enheter (EGT 1992, C 341, s. 1, fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå). Det faktum att en del av enheterna var och fortfarande är lokaliserade till Luxemburg är därvid utan betydelse.

42 Härav följer att kommissionen för att inge sitt överklagande borde få tillgodoräkna sig de två dagars förlängning som föreskrivs i ovannämnda beslut om förlängd frist med hänsyn till avstånd för personer som har stadigvarande hemvist i Belgien.

43 Eftersom överklagandet ingavs den 29 april 1992 och den sista dagen av den därmed fastställda tidsfristen var den 30 april 1992, måste sökandenas invändning om rättegångshinder på grund av överskridna frister avvisas.

Frågan om kommissionens överklagande är välgrundat

44 En genomgång av den kritiserade domen visar att rättens resonemang steg för steg leder fram till att det omtvistade beslutet förklaras vara en nullitet, efter att först ha förklarat att vissa fel, som åsidosättande av principen om att ändring inte får ske i antagna rättsakter och bristande behörighet hos den som utfärdade rättsakten, i sig skulle vara tillräckliga för att motivera ogiltigförklaringen av nämnda beslut på grund av bristande behörighet och åsidosättande av väsentliga formföreskrifter.

45 Den slutliga nullitetsförklaringen av rättsakten följde på konstaterandet att ytterligare ett fel tillkom utöver de föregående, nämligen att rättsakten inte var bestyrkt i enlighet med artikel 12 i kommissionens arbetsordning. Eftersom konsekvenserna av en sådan förklaring är mer vittgående och genomgripande än den ogiltigförklaring som rätten också övervägde, är det lämpligt att först undersöka kommissionens fjärde grund som rör just denna nullitetsförklaring.

- 46 Enligt kommissionen har rätten gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den har låtit en så fullständigt exceptionell påföljd som nullitetsförklaring bli följden av blotta konstaterandet att det omtvistade beslutet är behäftat med fel som bedöms vara särskilt grova. Rätten har därvid i sitt resonemang bortsett från det andra väsentliga krav som gäller för tillämpning av läran om rättsaktens nullitet, såsom den har utvecklats i de nationella rättsordningarna i flera medlemsstater, nämligen att dessa fel skall vara omedelbart uppenbara, särskilt för rättsaktens adressater.
- 47 Kommissionen, som stödjer sig på domstolens dom av den 26 februari 1987, *Consortio Cooperative d'Abruzzo mot kommissionen* (15/85, Rec. s. 1005), understryker att de ifrågavarande felen, om de kan betraktas som fel, bara rör den interna process som ledde fram till det omtvistade beslutet, varför beslutets adressater inte hade kunnat upptäcka dem bara genom att läsa den text som delgivits dem i vederbörlig ordning. De påstådda felen har därför inte den uppenbara karaktär som krävs för att det omtvistade beslutet skall kunna betecknas som en nullitet.
- 48 Det skall i det hänseendet erinras om att gemenskapsinstitutionernas rättsakter i princip presumeras vara giltiga och därmed ha rättsverkan, även om de är behäftade med fel, så länge de inte har ogiltigförklarats eller återkallats.
- 49 Med undantag från denna princip skall dock rättsakter som är behäftade med fel som är så uppenbart grova att de inte kan tolereras av gemenskapens rättsordning anses sakna all rättsverkan, även tillfällig sådan, dvs. de skall rättsligt betraktas som nulliteter. Detta undantag syftar till att bevara jämvikten mellan två grundläggande, men ibland motstridiga, krav som en rättsordning har att uppfylla, nämligen stabila rättsförhållanden och lagenlighet.
- 50 Följderna av att en rättsakt från en institution förklaras vara en nullitet är så allvarliga att det förutsätts att en sådan förklaring av rättssäkerhetsskäl förbehålls ytterst extrema fall.
- 51 I förevarande fall har inte rätten ifrågasatt att kommissionen, som protokollet utvisar, under sammanträdet den 21 december 1988 verkligen beslutade att anta själva beslutsdelen som framgår av protokollet, vilka brister detta beslut än var behäftat med.

52 De behörighets- och formfel som rätten behandlat och som rör förfarandet vid fattandet av kommissionens beslut framstår för övrigt - oavsett om de betraktas var för sig eller tillsammans - inte som så uppenbart grova att beslutet rättsligt skall betraktas som en nullitet.

53 Rätten har följaktligen gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den förklarade beslut 89/190 vara en nullitet.

54 Den överklagade domen bör följaktligen upphävas.

55 Enligt artikel 54 första stycket andra meningen i domstolens stadga (EEG) kan domstolen om den upphäver rättens dom själv avgöra ärendet, om detta är färdigt för avgörande. Domstolen finner att så är fallet.

Den i rätten väckta talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut

56 Sökandena har i sin talan om ogiltigförklaring anfört flera grunder, som kan sammanfattas på följande sätt: Det administrativa förfarandet hade flera brister, det kritiserade beslutet saknade motivering eller var otillräckligt motiverat, rätten till försvar har inte respekterats, kommissionens bevisföring kunde ifrågasättas, det kritiserade beslutet strider mot artikel 85 i fördraget och mot gemenskapsrättens allmänna principer, beslutet åsidosätter preskriptionsreglerna, det är uttryck för maktmissbruk och ålagda böter är olagliga.

57 Till stöd för invändningen om bristande eller otillräcklig motivering av det omtvistade beslutet har sökandena i huvudsak gjort gällande att motiveringen till det beslut som delgavs dem på flera punkter, varav vissa var väsentliga, sannolikt skilde sig från det beslut som kommissionsledamöternas kollegium fattade under sitt sammanträde den 21 december 1988. De grundade sin uppfattning bl.a. på att en avsevärd tid hade förflutit från det att beslutet fattades till dess att det delgavs och att det tydligt framgick av den typografiska utformningen av det delgivna beslutet att väsentliga delar hade lagts till eller rättats.

58 Vissa sökande har dessutom av kommissionens svar slutit sig till att beslutet inte hade antagits på två av de giltiga språken, nämligen italienska och nederländska, eftersom endast utkasten på engelska, franska och tyska hade förelagts kollegiet.

- 59 Under dessa omständigheter anmodade rätten, som fann de anförda indicierna på felaktigheter allvarliga och övertygande, på sökandenas begäran, kommissionen att framlägga de dokument som rörde fattandet av det omtvistade beslutet, vilket kommissionen själv hade erbjudit sig att göra. Mot bakgrund av de dokument som kommissionen framlade gjorde sökandena gällande att det inte var säkert att beslutet hade bestyrkts enligt reglerna i artikel 12 i kommissionens arbetsordning. Rätten ålade då kommissionen att visa upp en vidimerad kopia av originalet till det omtvistade beslutet, vilket kommissionen inte kunde göra. I sin slutargumentering hävdade de sökande företagen att artikel 12 i kommissionens arbetsordning hade åsidosatts.
- 60 Trots att denna grund i sin helhet åberopades först under förfarandets gång, kan den ändå prövas enligt artikel 48.2 i förstainstansrättens rättegångsregler, i den mån den grundas på faktiska omständigheter som framkommit under förfarandet.
- 61 Domstolen bör därför undersöka det välgrundade i denna invändning.
- 62 I det hänseendet skall det först påpekas, som domstolen konstaterade i ovannämnda dom AKZO Chemie mot kommissionen, punkt 30, att kommissionens verksamhet styrs av kollegialitetsprincipen, som framgår av artikel 17 i fördraget av den 8 april 1965 om upprättande av ett gemensamt råd och en gemensam kommission för Europeiska gemenskapen (EGT 1967, 152, s. 2, fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå) nedan kallat "fusionsfördraget", en bestämmelse som nu har ersatts av artikel 163 i EG-fördraget, med följande lydelse: "Kommissionen skall fatta sina beslut med en majoritet av det antal ledamöter som anges i artikel 10. Kommissionen kan sammanträda med giltig verkan endast om det antal ledamöter som fastställts i arbetsordningen är närvarande."
- 63 I samma dom har domstolen (punkt 30) förklarat att denna kollegialitetsprincip vilar på kommissionsledamöternas jämbördighet i beslutsfattandet vilket särskilt innebär dels att besluten skall fattas gemensamt, dels att alla ledamöterna i kollegiet, på ett politiskt plan, är kollektivt ansvariga för samtliga beslut som fattas.
- 64 Iakttagandet av denna princip, särskilt kravet att besluten skall fattas gemensamt, är med nödvändighet av betydelse för de rättssubjekt som berörs av beslutens rättsverkningar, i den meningen att rättssubjekten måste vara säkra på att besluten verkligen har fattats av kollegiet och att de exakt överensstämmer med dess vilja.

- 65 Detta gäller i synnerhet rättsakter, som i detta fall, vilka uttryckligen betecknas som beslut och som kommissionen enligt artiklarna 3.1 och 15.2 a i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, Första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 (EGT 1962, 13, s. 204, fransk version; svensk specialutgåva del 08, volym 01) har utfärdat gentemot företag eller företagssammanslutningar med tanke på efterlevnaden av konkurrensreglerna och som har till syfte att fastställa överträdelse av dessa regler, utfärdat förelägganden för företagen och ålägga dem ekonomiska sanktioner.
- 66 Sådana beslut skall vara motiverade enligt artikel 190 i EEG-fördraget. Enligt fast rättspraxis kräver denna artikel att kommissionen anger de skäl som har föranlett den att fatta ett beslut, så att domstolen skall kunna utöva sin prövningsrätt och för att såväl medlemsstaterna som de berörda fysiska eller juridiska personerna skall få kännedom om på vilket sätt kommissionen har tillämpat fördraget.
- 67 Själva beslutet kan bara förstås och dess räckvidd bara bedömas mot bakgrund av motiveringen. Eftersom själva beslutet och motivering utgör en odelbar helhet, är det enbart kollegiet som i enlighet med kollegialitetsprincipen har att anta båda delarna samtidigt.
- 68 Detta medför, som domstolen fann i ovannämnda dom om värphöns, att endast rent ortografiska eller grammatiska ändringar kan göras i texten till en rättsakt efter det att kollegiet formellt fattat beslutet. Alla andra ändringar faller under kollegiets exklusiva behörighet.
- 69 Av det ovan anförda följer att kommissionens argument enligt vilket kollegiet i beslutsprocessen kan nöja sig med att ge uttryck för sin vilja att handla på ett visst sätt, utan att behöva medverka i avfattandet och den slutgiltiga utformningen av den rättsakt som stadfäster denna vilja, inte kan godtas.
- 70 Det behöver bara påpekas att ett besluts intellektuella och formella element utgör en odelbar helhet och den skriftliga utformningen av rättsakten är den nödvändiga manifestationen av myndighetens vilja.
- 71 För övrigt skall det tilläggas att, till skillnad från ett beslut vari beslutas om att ett företag skall underkasta sig en undersökning, vilket, såsom ett led i undersökningen kan betraktas som en ren handläggningsåtgärd (se ovannämnda dom AKZO Chemie mot kommissionen, punkt 38), kan beslut som

konstaterar en överträdelse av artikel 85 inte, utan att kollegialitetsprincipen åsidosätts, bli föremål för ett bemyndigande enligt artikel 27 i arbetsordningen av den för konkurrensfrågor ansvarige kommissionsledamoten.

- 72 Vad gäller procedurreglerna bör det noteras att det i artikel 16 i fusionsfördraget (en bestämmelse som nu har ersatts av artikel 162.2 i EG-fördraget) föreskrivs att kommissionen är skyldig att anta sin arbetsordning för att säkerställa att både den själv och dess avdelningar fullgör sina uppgifter i enlighet med fördragen samt att arbetsordningen offentliggörs.
- 73 Härav följer att kommissionen bl.a. är skyldig att vidta åtgärder som gör det möjligt att med säkerhet fastställa den fullständiga texten till de rättsakter som antagits av kollegiet.
- 74 Med anledning härav föreskrevs följande i artikel 12 första stycket i den arbetsordning som då var i kraft: "Rättsakter som antas av kommissionen under ett sammanträde eller genom skriftligt förfarande skall bestyrkas, på det eller de språk på vilka de är giltiga, genom ordförandens och generalsekreterarens underskrifter."
- 75 Detta bestyrkande av rättsakterna som föreskrivs i nämnda artikel 12 första stycket är långt ifrån en ren formalitet enbart av betydelse för kommissionens memorial, som den påstår, utan har till syfte att trygga rättssäkerheten genom att på de giltiga språken fastställa den text som kollegiet har antagit. Detta gör det alltså möjligt att i händelse av tvist kontrollera de delgivna eller offentliggjorda texternas exakta överensstämmelse med den antagna texten och därmed med upphovsmannens vilja.
- 76 Härav följer att bestyrkandet av de rättsakter som avses i artikel 12 första stycket i kommissionens arbetsordning utgör en väsentlig formföreskrift i den mening som avses i artikel 173 i EEG-fördraget och en överträdelse av denna kan ge anledning till en talan om ogiltigförklaring.
- 77 Det är ostridigt att kommissionen i förevarande fall själv har erkänt att den har åsidosatt bestämmelserna i artikel 12 första stycket i sin arbetsordning genom att underlåta att bestyrka det omtvistade beslutet på det sätt som föreskrivs i denna artikel.
- 78 Beslutet bör därför ogiltigförklaras på grund av åsidosättande av väsentliga formföreskrifter, utan att sökandenas övriga grunder behöver undersökas.

Skadeståndsyrkanden

- 79 De skadeståndsyrkanden som Montedison SpA har framställt måste avslås, då bolaget varken har framfört några argument eller ens någon ungefärlig värdering i siffror av den påstådda skadan.

Rättegångskostnader

- 80 Enligt artikel 122 i rättegångsreglerna skall domstolen besluta om rättegångskostnaderna när ett överklagande är befogat och när slutlig dom avkunnas. Enligt artikel 69.2, tillämplig i mål om överklagande enligt artikel 118, skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har i allt väsentligt tappat målet och skall därför, förutom sina egna rättegångskostnader, ersätta svarandenas samtliga rättegångskostnader, både i förstainstansrätten och i domstolen.

Mot den bakgrunden och på ovan angivna grunder beslutar

DOMSTOLEN

följande:

- 1) Förstainstansrättens dom av den 27 februari 1992 i målen T-79/89, T-84/89, T-85/89, T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 och T-104/89 upphävs.
- 2) Kommissionens beslut 89/190/EEG av den 21 december 1988 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EEG-fördraget (IV.31.865, PVC) ogiltigförklaras.
- 3) Kommissionen skall bära sina rättegångskostnader och ersätta svarandenas samtliga rättegångskostnader, både i förstainstansrätten och i domstolen.

Due	Mancini	Moitinho de Almeida	
Diez de Velasco	Edward	Kakouris	
Joliet	Schockweiler	Rodríguez Iglesias	Grévisse
Zuleeg	Kapteyn	Murray	

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 15 juni 1994.

R. Grass
Justitiesekreterare

O. Due
Ordförande